

Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca

TEZĂ DE DOCTORAT

**De la Don Quijote la Roșia Montană – personalitatea și creația
pictorului Ioan Sbârciu**

Doctorand: Gabriela Rostaș

Coordonator științific:

dr. Alexandra Rus

cercetător principal I

2010

REZUMAT

Teza de doctorat cu titlul „De la Don Quijote la Roșia Montană – personalitatea și creația pictorului Ioan Sbârciu” își propune să răspundă la câteva întrebări esențiale care vizează atât omul Ioan Sbârciu, cât și creatorul de școală și artistul Ioan Sbârciu. Atât persoana, cât și creația pictorului clujean fiind un continuu work-in-progress, munca cronicarului și strădania sa de a oferi o imagine completă și complexă nu a fost lipsită de dificultăți, acestuia fiindu-i, în special, greu să găsească limita finală, locul în care se poate pune punct, cel puțin, etapei actuale din evoluția lui Ioan Sbârciu. Lucrarea este deci atât o cercetare, cât și o analiză, o monografie a unui crâmpiei din creația și viața artistului clujean, care mai are multe de oferit și a cărui energie creatoare este mereu nouă și re-alimentată de existența cotidiană și de „ființarea” în imediata apropiere a ucenicilor săi.

Lucrarea „De la Don Quijote la Roșia Montană – personalitatea și creația pictorului Ioan Sbârciu” este structurată pe trei părți (precedate de un argument și încheiate cu concluziile cărora le urmează rezumatul în limba română, anexele, ce conțin CV-urile artistului și doctorandului, și bibliografia), fiecare parte fiind însoțită și de către un material video, studiu de caz, mărturie a celor mai recente expoziții semnate Ioan Sbârciu și prezentate la Palatul Mogoșoaia (București, octombrie 2006), Anaid Art Gallery (București, ianuarie 2007) și Galeria de Artă Contemporană a Muzeului Brukenthal (Sibiu, decembrie 2007), această din urmă expoziție fiind realizată în tandem cu pictorul german Markus Lüpertz.

Argumentul, care explică motivele pentru care am optat să „analizez” un pictor în viața, este urmat de capitolul dedicat vieții și personalității lui Ioan Sbârciu - **Repere biografice** (2). Subcapitolele acestei prime părți a analizei: **Începuturile: Feldru** (2.1.), **Anii de școală: Bistrița** (2.2.), **Anii de studenție și de maturitate artistică: Cluj-Napoca** (2.3.), **Ioan Sbârciu artist pedagog** (2.4.), **Activitatea expozițională** (2.5.), **Ioan Sbârciu conducător de școală** (2.6.) se constituie, de fapt, într-un CV extins, amănunțit și actualizat al artistului, încercând să surprindă toate aspectele vieții lui Ioan Sbârciu și, în același timp, și să răspundă la întrebările cine este Ioan Sbârciu, de unde provine și de la cine a moștenit energia debordantă care îl caracterizează, ce a făcut și ce

face în prezent Ioan Sbârciu omul, profesorul și artistul, ce anume reprezintă el pentru Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca.

Personalitate marcantă a artei românești contemporane, cu o activitate susținută atât pe scena artistică românească, cât și pe cea internațională, caracterizat printr-o creativitate debordantă în pictură și prin multiple modalități de exercitare ale acesteia, artistul Ioan Sbârciu s-a născut pe data de 9 aprilie 1948 la Feldru în județul Bistrița-Năsăud, o comună frumoasă cu oameni harnici și cu frică de Dumnezeu.

“*Eu cred că veșnicia s-a născut la sat*” spunea Lucian Blaga, iar pictorul Ioan Sbârciu subscrie revenind la locul nașterii sale, chiar dacă copilul și adolescentul s-au format la oraș, Bistrița devenind a doua și noua casă a artistului. Ciclul primar și cel gimnazial le-a urmat la Școala Generală nr. 1 din Bistrița, pentru ca mai apoi să termine Liceul nr. 1 “Liviu Rebreanu”, din același oraș, la secția reală. Bistrița devine astfel următorul punct de referință în desăvârșirea personalității viitorului pictor.

Povestea carierei pictorului a început de la un desen cu cai¹, pe care l-a făcut la vârsta de 4 ani. Impresionați de creația micuțului Ioan, părinții au înrămat desenul și l-au pus pe un perete, copilul fiind încurajat și laudat de un prieten al familiei. Acesta a fost momentul ce a marcat destinul artistului, care a început apoi să lucreze foarte mult, simțindu-se atras și pasionat de pictură. “... *îmi amintesc câte zeci de planșe ne-a desenat nouă, colegilor, în școala generală și apoi în liceu, “Pictorul” (Ionică Sbârciu), salvându-ne pe mulți netalentați într-ale artelor vizuale, ajutându-ne să trecem de rigorile impuse de un învățământ pretențios, cu dascăli mari și să luăm câte o notă bună și la distinsul domn profesor Ioan Sălișteanu*”².

La sfârșitul anilor '60, odată cu absolvirea liceului, deși urmase cursuri cu profil real, fără a avea o pregătire specială în domeniu, Ioan Sbârciu a dat examen și a reușit primul, cu nota 10, la secția de pictură a Institutului de Arte Plastice “Ioan Andreescu” din Cluj (1969 – 1973). Un nou capitol începe, astfel, în viața, creația și cariera pictorului

¹ „*Este un om înzestrat de bunul Dumnezeu cu un talent desăvârșit și asta încă din copilărie. Îmi aduc aminte că pășteau niște mâni pe o pajiște de trifoi și el i-a desenat, din creion, exact așa cum erau. Numai că noi nu am păstrat toate desenele din copilăria lui. Talentul său extraordinar a fost dublat de o muncă nemaipomenită, care l-a făcut să ajungă acolo unde este astăzi*”, Mariana Prigon Sbârciu, Bistrița, interviu, iulie 2007

² Popandron Garofița (n. Moldovan) – *Ioan Sbârciu merită să ne reprezinte! (despre prof. univ. Ioan Sbârciu, candidatul bistrișenilor în Parlamentul României, Răsunetul*, 23 octombrie 2008, p. 5

Ioan Sbârciu, Clujul fiind orașul în care artistul cunoaște iubirea matură, își întemeiază o familie, lucrează pentru prima dată cu maeștri ai picturii românești, devenindu-le un demn urmaș, leagă prietenii și își începe cariera de profesor, mai întâi la Liceul de Arte Plastice din localitate, și mai apoi la Institutul de Arte Plastice devenit după Revoluția din '89 Academie de Arte Plastice, iar în anul 2000 Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca.

Inițierea lui Ioan Sbârciu în tainele picturii s-a realizat în prezența unor artiști – pictori pe care plasticianul recunoaște că îi respectă și îi venerează: Radu Fulger, Victor Ciato, Abodi Nagy Bela, Toth Laszlo, Eugen Gocan, Aurel Ciupe, Petru Feier și, bine înțeles, maestrul Petre Abrudan în clasa căruia a absolvit. O influență mai mare sau mai mică asupra evoluției picturii lui Ioan Sbârciu au avut-o și mari artiști ai lumii precum Michelangelo, Rafael, Leonardo da Vinci dar și arta egipteană, arta Greciei Antice, a Renașterii, impresionismul, arta spaniolă, arta abstractă, pop-art-ul, neoexpresionismul și arta populară.

După terminarea facultății, Ioan Sbârciu a fost permanent preocupat de creație, de a-și perfecționa tehnica și de a-și îmbogăți viziunea, căutând pretutindeni elemente care să-l inspire și îmbinând activitatea creatoare cu cea didactică. După o perioadă de 16 ani în care pictorul Ioan Sbârciu a fost profesor la Liceul de Artă Cluj și șef de catedră la specialitatea arte plastice și decorative, în 1989 a devenit lector universitar la Academia de Arte Vizuale “Ioan Andreescu” din Cluj pentru ca trei ani mai târziu să obțină titlul de conferențiar universitar al aceleiași instituții.

Un nume și o personalitate aparte, Ioan Sbârciu s-a afirmat exploziv după 1990 an în care în traiectoria sa artistică au intervenit importante perioade de perfecționare și călătorii de documentare. Astfel, în 1992 a obținut o bursă de studii în Spania, la Madrid și la Barcelona. Bursa i-a oferit, în același timp, artistului șansa de a participa la primul târg de artă “Arco – Madrid”, dar și la expoziția de artă video și instalații “Art Futura” organizată la Barcelona. Pentru pictorul Ioan Sbârciu, venit din spațiul est european, dintr-o Românie aflată în plină tranziție, aceste două manifestări au reprezentat adevărate evenimente și i-au permis să ia contact cu arta occidentală a ultimului deceniu al secolului XX, oferindu-i, în același timp, deschideri pe care cu câțiva ani înainte nu le credea posibile. Spania a rămas, până în prezent o țară de suflet a artistului clujean, nu

numai ca element de inspirație (ciclul Don Quijote), ci și ca spațiu în care revine mereu ca acasă.

De vocație pictor, Ioan Sbârciu este în prezent profesor universitar, doctor în Arte vizuale din august 2005 cu teza de doctorat: „Hermeneutica încifrării în pictură” și președinte al Universității de Artă și Design din Cluj-Napoca. Însă pașii până la obținerea funcției de președinte au urmat o traiectorie pe care s-au regăsit: membru în Consiliul Facultății de Arte Plastice și în Senatul Academiei de Arte Vizuale "Ioan Andreescu" (din 1992), șef al catedrei de pictură-sculptură la Academia de Arte Vizuale "Ioan Andreescu" (1992), decan al Facultății de Arte Plastice a Academiei de Arte Vizuale "Ioan Andreescu" Cluj-Napoca (1999 – 2000), rector al Universității de Artă și Design din Cluj-Napoca (2000 – 2008).

De peste 30 de ani, indiferent că a fost vorba despre învățământul preuniversitar sau universitar, în orele petrecute împreună cu elevii sau cu studenții secției de pictură din cadrul Universității de Artă și Design Cluj-Napoca, pictorul *“a alternat, în activitatea de creație și la catedră, studiul cu perioadele de lucru efectiv, experiența imanentă a înțelegerii și aprofundării teoretice cu experimentul ca modalitate de autoreflexare a propriei personalități în morfologia artei, semnificând o gândire artistică formată în importante domenii de competență: pictură de șevalet (desen, culoare, compoziție), tehnici și tehnologii ale picturii, pedagogie artistică și manageriat artistic”*^{3, 4} În munca sa cu studenții, pictorul Ioan Sbârciu este preocupat de studiul disciplinelor de profil: explorări creative în pictură, explorări avansate în pictură, compoziție pentru pictura de șevalet, studiul culorii pentru pictura de șevalet, bazele compoziției și analiza limbajului vizual, studiul desenului pentru avansați, bazele și studiul desenului, crochiuri, cromatologie.

Pasionat de pictură, de o energie debordantă, lucrând continuu în atelierul său, sub o zodie bună a inspirației și a creativității, activitatea de artist a lui Ioan Sbârciu cunoaște un număr impresionant de expoziții personale și de grup în toate colțurile țării și ale lumii, lucrările sale aflându-se în colecții de stat, muzeale și particulare din România,

³ De-a lungul timpului activitatea de manageriat artistic l-a preocupat din ce în ce mai mult pe rectorul Universității de Artă și Design Cluj-Napoca, devenind un segment important al activității sale. Astfel, în anul 2004 Ioan Sbârciu a participat la întâlnirea managerilor de artă, desfășurată la Los Angeles, eveniment organizat de Fundația Gety.

⁴ Colceriu Cristian – *Personalități clujene contemporane*, Centrul de biografii Cluj, 2006, p. 28

Germania, Franța, Elveția, Olanda, Belgia, Grecia, Italia, Spania, Ungaria, Scoția, Polonia, Japonia, Canada, Argentina și SUA și stârnind apreciere, ecou și recunoaștere atât din partea criticii, cât și a publicului larg.

„*Pictura lui Ioan Sbârciu se naște dintr-o acută nevoie de evadare din contingent, din robia instinctelor funciare, din cotidianul angoasant și recurent*”.⁵ În pictura sa, artistul clujean face o sinteză a principiilor elanului existențial, a luminii conștiinței și a misterului universului. Ioan Sbârciu combină în creațiile sale cunoașterea, experimentul, precum și toate elementele care țin de conștiință sau de subconștient.

Figurative, creațiile lui Ioan Sbârciu prezintă lumi diferite (lumea mediteraneană – *Metaforă pentru erou, Labirintul, Podul, Calea, Scara*, etc. sau universuri în plin spectacol precum în *Vulturul și pelicanul, Păsări* sau *Cruce și lance*) în care artistul utilizează o cromatică bogată pentru a prezenta frumusețea umană și măreția naturii. „*Lumină și umbră, transparență și opacitate, adâncime și creștere aduc în pictura lui Ioan Sbârciu dimensiunile învăluitoare ale existenței și propun forme prin care vizibilul se deschide spre invizibil*”.⁶

Pentru realizarea lucrărilor sale, pictorul Ioan Sbârciu folosește o gamă variată de tehnici care includ acrilicul pe hârtie cașerată pe pânză (*Don Quijote*), tehnica mixtă pe pânză (*Păsări, Pădurea de cenușă, Soarele negru*) sau tehnica mixtă/netex în *Labirint*. „*Folosesc o tehnică mixtă – după modelul Renașterii – unde încep cu desenul, apoi acuarelă și guașă și ajung la sfârșit la ulei*”.⁷

Personalitate ale cărei trăsături fundamentale sunt plăcerea picturii, energia și munca continuă, precum și dorința de auto-perfecționare și de a descoperi noi și noi modalități de expresie, activitatea pictorului Ioan Sbârciu se remarcă printr-un număr impresionant de expoziții personale și de grup organizate atât în România, cât și peste hotare. „*De fiecare dată vin cu ceva nou deoarece fiecare nouă expoziție este ca un nou roman, tebuie să spui și altceva, nu poți repeta aceleași lucruri. Teme sunt destule, trăim în această lume unde sunt multe surse de inspirație. Desigur fiecare artist are o serie de*

⁵ Colceriu Cristian, op. cit., p. 30

⁶ Ibidem, p. 32

⁷ Radio România Cultural – interviu din data de 26.01.2007 cu ocazia vernisajului expoziției "Pădurea de cenușă" de la Galeria Anaid, București

teme predilecte, și eu am, dar trebuie să vin și cu noutăți” afirma pictorul în deschiderea expoziției organizată împreună cu Markus Lüpertz în decembrie 2007 la Sibiu.

Astfel între 1975 și 2009, pictorul clujean a realizat peste 30 de expoziții personale la Galeriile U.A.P., muzee din Cluj-Napoca și alte orașe din țară.

Din rândul acestora se remarcă **Misterul prieteniei**, expoziție realizată în tandem cu renumitul pictor german Markus Lüpertz la Muzeul de Artă Cluj (2005), **Sbârciu/Pictură/2006** – prima personală a pictorului la București, expoziție organizată la Centrul Cultural Palatele Brâncovenești – Mogoșoaia (2006), **Pădurea de cenușă** la Galeria Anaid, tot din București în anul 2007, iar la finele aceluiași an, marcând închiderea seriei de manifestări expoziționale ale galeriei de artă contemporană a muzeului Brukenthal incluse în agenda „Sibiului capitală culturală europeană”, **Landschaft, Mensch und Ding. Der Kunst die Regeln geben**, continuare a colaborării cu Markus Lüpertz. Acestora li se adaugă expoziția-eveniment din toamna anului 2009, când pictorul Ioan Sbârciu a expus la Muzeul de Artă Cluj alături de maestrul caligraf Tarohei Nakagawa (Japonia) în cadrul manifestării cu titlul **Syo / Atelier**.

Expoziția **Misterul prieteniei** de la Muzeul de Artă Cluj-Napoca a cuprins două lucrări în alternanță, lucrări aparținând a două personalități artistice extrem de importante în perimetrul artistic contemporan: Markus Lüpertz, pictor de renume mondial, unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai artei contemporane, rector al Academiei de Artă din Düsseldorf, Germania și Ioan Sbârciu, personalitate marcantă în contextul artei contemporane românești, rector, pe atunci, al Universității de Artă și Design Cluj-Napoca.

Expoziția a marcat o premieră fiind pentru prima oară când artistul german a expus în spațiul românesc, această alăturare și acest dialog compozițional putând fi considerat un eveniment de maximă importanță pentru arta contemporană din România. Expoziția **Misterul prieteniei**, consecință și suport ale unei prietenii între două personalități artistice contemporane, a scos la iveală misterul dialogului și al comunicării în perimetrul deschis al contemporaneității.

Îndelung așteptată, reprezentând o premieră în spațiul expozițional al Capitalei, expoziția **Sbârciu/Pictură/2006** de la Centrul Cultural Palatele Brâncovenești – Mogoșoaia a adus bucureștenilor iubitori de artă, dar prea puțin cunoscători ai creației lui

Ioan Sbârciu, o surpriză plăcută, cu atât mai mult, cu cât expoziția a subliniat activitatea internațională remarcabilă a artistului și a adus un mod absolut special de organizare a expoziției. Spațiul Palatului Brâncovenesc a primit, el însuși, o expresie de modernitate, de anvergură, el subordonându-se, de această dată, expresivității lucrărilor și nu invers. Expoziția de la Centrul Cultural Palatele Brâncovenești – Mogoșoaia a grupat un eșantion semnificativ de lucrări din ciclurile executate de către artist în ultimii ani, dintre care pot fi amintite seriile intitulate **Răpirea Europei**, **Cavaler**, **Pădurea de cenușă**, **Nocturne – peisaje transilvane**, **Corpus** sau **Roșia Montană**. Astfel, selecția propusă publicului, i-a oferit acestuia ocazia de a avea un contact relevant cu o operă a cărei complexitate tematică și stilistică este impresionantă, dar care se dovedește a fi coerentă din punct de vedere conceptual și cu o forță vizuală pregnantă.

Date fiind forța artistică excepțională a pictorului, prestigiul personalității acestuia și mai ales calitatea lucrărilor care au fost oferite publicului, expoziția-eveniment **Sbârciu / Pictură / 2006** de la Centrul Cultural Palatele Brâncovenești – Mogoșoaia a fost unul dintre momentele cele mai importante ale agendei expoziționale din România din anul 2006.

Pădurea de cenușă este un proiect mai recent, propus și realizat de artistul Ioan Sbârciu reunind o serie de lucrări care au avut ca punct de plecare fenomenul social, politic, economic și mediatic Roșia Montană. Drama omului și a naturii, în contextul Roșia Montană, a mai fost dezvoltată și în cadrul unei alte serii de lucrări intitulate chiar „Roșia Montană”. Gestualismul pur, ce se conturează în cadrul lucrărilor de mari dimensiuni face trimitere la peisajul ardelean printr-o balansare echilibrată între abstract și figurativ. Peisajul, ca gen pictural, este reluat și reinterpretat în cadrul unei reiterări a semnului plastic printr-o demonstrație de forță a lirismului și vigorii tehnice.

Sfârșitul anului 2007 a marcat reîntâlnirea pe simeze a celor doi buni prieteni și artiști recunoscuți Markus Lüpertz și Ioan Sbârciu în cadrul expoziției **Landschaft, Mensch und Ding. Der Kunst die Regeln geben - Peisaj, Om și Lucru. Arta care stabilește reguli** de la Sibiu. Expoziția a făcut parte din proiectul „Contemporary Exhibiting” / Sibiu 2007, Capitală Culturală Europeană și a încheiat anul cultural la Galeria de Artă Contemporană a Muzeului Brukenthal. Dacă prima expoziție a celor doi artiști a reunit doar două lucrări, de această dată Markus Lüpertz a expus 40 de desene,

iar pictorul Ioan Sbârciu a uimit, din nou, cu o serie de lucrări dedicate nudului feminin, o tematică mai puțin frecventă în creația pictorului clujean.

Toamna anului 2009 i-a adus pictorului clujean o nouă întâlnire, precum și orizontul de așteptare al unei noi prietenii, cu artistul japonez Tarohei Nakagawa. Dincolo de cuvinte, Tarohei Nakagawa și Ioan Sbârciu s-au întâlnit pe tărâmul magic al creației prin intermediul unei expoziții, care a marcat deschiderea ediției a opta a Academiei de toamnă Europa Artium, manifestare de tradiție organizată anual de Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca.

Cu un titlu simplu „**Syo / Atelier**”, însă complex prin semnificație, expoziția a permis vizitatorilor contactul direct cu lucrările celor doi artiști, două lumi în sine, Occidentul Central European și Orientul reprezentat de Țara Soarelui Răsare, reunite în sălile Muzeului de Artă Cluj într-un dialog al verticalei și al orizontalei, al albului și al negrului. Expoziția, o premieră absolută pentru artistul japonez aflat pentru prima dată în România și chiar în Europa cu o expoziție, a impresionat prin simplitatea și frumusețea sa, prin modul în care lucrările maestrului caligraf le-au completat pe cele ale pictorului Ioan Sbârciu. „**Syo / Atelier**” a vorbit exclusiv prin limbajul plastic revenit la esențele sale, având ca centru de greutate abstractul în caligrafia japoneză, respectiv în creația lui Ioan Sbârciu. Un alt numitor comun al expoziției l-a reprezentat, dincolo de personalitatea puternică și calitatea de conducători de școală pe care o au cei doi artiști (Tarohei Nakagawa - directorul Art School Ginza și Ioan Sbârciu - președintele UAD Cluj-Napoca), perseverența și munca susținută în realizarea lucrărilor expuse.

Acestor expoziții personale importante în țară li se alătură și cele de peste hotare, din rândul cărora ne face plăcere să ne referim la expoziția „**Toscana Transilvania**”, care a reconstituit în operă doi poli de spațialitate și a adus în fața privitorului două spații dragi pictorului.

Expozițiilor personale li se adaugă și numărul mare de expoziții de grup la care pictorul Ioan Sbârciu a luat parte atât în țară, cât și peste hotare. Și pentru că vorbim despre expoziții de grup, cea mai importantă manifestare expozițională de grup a anului 2007 la care pictorul Ioan Sbârciu a luat parte a fost expoziția „**Plus Zwei. Artă contemporană din Bulgaria și România**” găzduită de Museum Küppersmühle für Moderne Kunst din Duisburg. Fiind una dintre cele mai importante prezențe artistice românești pe o simeză

din Germania în ultimii ani, expoziția a fost deschisă publicului pe tot parcursul verii 2007. La rândul ei, vara anului 2008 a permis artistului clujean să fie prezent, alături de foștii săi studenți și colegi mai tineri, reprezentanți ai Școlii de pictură de la Cluj, pe simezele unuia dintre cele mai importante centre de artă contemporană din această parte a lumii, și anume la MODEM în Debrecen (Ungaria).

Expoziția “**Under Natural Circumstances**” a reunit zece dintre cei mai interesanți și convingători artiști contemporani din România, care, cu o singură excepție, trăiesc, lucrează sau au legături foarte strânse cu fenomenul cultural sau cu instituțiile de gen din spațiul transilvan, și cu precădere din cel clujean, ca puternic centru de artă contemporană românească. Expoziția de la MODEM Debrecen a permis publicului maghiar să vadă o selecție semnificativă din opera unor artiști români proeminenți, care au contribuit la dezvoltarea vieții artistice din Transilvania, și a producției artistice vizuale românești în totalitatea ei, și la așezarea lor pe un nivel de recunoaștere internațională, apreciate atât de către critică, cât și de galeriști, ca fiind “un punct fierbinte” pe scena artistică europeană a ultimilor ani.

O altă expoziție colectivă extrem de apropiată pictorului Ioan Sbârciu a fost și expoziția internațională, itinerantă MOSS, prezentată inițial la Bilbao (Galeria Leioa decembrie 2008), apoi la Londra (Lethaby Gallery, august 2009) și, în final, la Galeria Casa Matei din Cluj-Napoca (noiembrie 2009). Expoziția a fost cu atât mai importantă în activitatea expozițională a artistului Ioan Sbârciu, cu cât pictorul-pedagog a expus alături de mai tinerii săi colegi de la secția de pictură a UAD Cluj-Napoca, absolvenți și reprezentanți ai Școlii de pictură de la Cluj, și cu cât manifestarea a făcut parte dintr-un proiect dezvoltat în parteneriat cu Universidad del Pais Vasco, Bilbao și University of the Arts London, Central Saint-Martins School of Arts, instituții cu care UAD Cluj-Napoca a inițiat și susține relații internaționale și de schimburi importante pentru pregătirea studenților, dar și lărgirii orizontului de gândire și de lucru a cadrelor didactice de la instituția clujeană de învățământ superior artistic.

Personalitatea profesională a lui Ioan Sbârciu subsumează însă, pe lângă activitatea impresionantă a artistului, pe aceea responsabil educativă a profesorului. Între anii 2000-2008 el a deținut funcția de rector al Universității de Artă și Design Cluj-Napoca, pentru ca în prezent să fie președintele acestei instituții.

Caz rar și fericit, Ioan Sbârciu a reușit să mențină un standard de impecabil profesionalism în toate cele trei câmpuri de lucru, să le facă să se întrepătrundă eficient și să evite să interfereze inoportun. Impactul pozitiv și semnificativ, realmente profesional formator și nu stilistic îngrăditor, pe care l-a avut asupra generațiilor de studenți ai Universității clujene și-a arătat roadele inclusiv în dezvoltarea ulterioară a carierei artistice a multora dintre aceștia, dintre care unii au atins deja un statut și o proeminență semnificativă în arta românească tânără.

Vara anului 2008 a marcat un moment important în viața artistului și profesorului Ioan Sbârciu prin conferirea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității „Ovidius” din Constanța. Noul titlu a venit ca o recunoaștere a meritelor artistului și profesorului Ioan Sbârciu în susținerea și în promovarea artei contemporane românești, precum și în formarea noilor generații de pictori români prin intermediul Școlii de pictură de la Cluj.

Următorul capitol, **3 - Repere bibliografice. Context național și internațional – despre pictorul Ioan Sbârciu în întrebări și răspunsuri**, al tezei de doctorat cu titlul “De la Don Quijote la Roșia Montană – personalitatea și creația pictorului Ioan Sbârciu” a avut în vedere construirea imaginii pictorului clujean, precum și descoperirea personalității și a lumii sale artistice printr-o serie de interviuri cu persoane foarte apropiate artistului, din familie sau din cercul de prieteni sau de colaboratori. Astfel, unei scurte introduceri, îi urmează, cum era și firesc, interviul cu Maria Sbârciu, mama artistului (**3.2. Meseria de mamă**). La cei peste 70 de ani ai săi, mama pictorului rememorează câteva momente importante din copilăria și tinerețea lui Ioan Sbârciu, cum ar fi primele desene și laudele profesorilor de la Cluj, pentru ca în final să conchidă: *“Dacă am avut mulți copii ne-am zbatut și ne-am luptat ca să le fie bine. Când erau mici, mergeam la culcare pe la 1, 2 noaptea, iar la 5 eram în picioare. Așa e și el, nu doarme noaptea, lucrează ca și mine în tinerețe. Și cred că sănătatea adevărată este să poți lucra, să te zbați să poți lucra. Nu am fost obosită niciodată și Ionică este la fel, nu obosește niciodată. Dacă îți impui și îți dă și Dumnezeu putere, atunci muncești, iar munca îți dă numai sănătate. Dacă stai și lenevești, nu e bine și îți pierzi curajul de a mai face ceva. Și Ionică are curaj, numai să îi dea Dumnezeu sănătate și putere ca să poată face tot ce mai are de înfăptuit”*. Capitolul **3.3. “Ionică – mentorul meu”** aduce o întâlnire în întrebări și răspunsuri cu sora cea mai mică a artistului, Doina Sbârciu

Lucanu, de asemenea artistă și cadru didactic la Universitatea Națională de Artă București. Perspectiva este aici aceea a sorei mai mici, pasionate de artă și care s-a bucurat de inițierea în artele plastice împreună cu Ioan Sbârciu. În interviul realizat cu ea, Doina Sbârciu Lucanu se referă la toate ipostazele personalității pictorului Ioan Sbârciu, încercând să dea o explicație energiei și creativității care îl caracterizează pe artist: *“Are foarte multă energie, poate să facă față la 100 de probleme fără să se simtă obosit. Revenind la tata, el obișnuia să spună că are copii deștepți și nu ne-a obligat niciodată să învățăm. El ne-a crescut în spiritul onoarei și al adevărului. Am fost “averea” lui. În ceea ce privește învățătura, am fost toți “de cursă lungă”. Observ că, cu cât trece timpul, cu atât ne afirmăm mai mult. Ionică are mai multă forță, mai multă energie. Și-apoi i se potrivește foarte mult ceea ce face. Creativitatea o avem tot de la mama. Ei îi plăcea să vopsească, să aranjeze casa. În lipsa educației de gen, a știut să aranjeze tot felul de piese de mobilier, cromatic era foarte rafinată, nu punea lucrurile la întâmplare. Avea un stil al ei și un simț aparte”*. Criticul de artă Liviana Dan, curator în același timp, cu care Ioan Sbârciu a realizat o serie de expoziții importante cum au fost cele din 2007 de la MKM Duisburg (Germania) și Galeria de Artă Contemporană a Muzeului Brukenthal, se referă în interviul său la relația specială dintre Markus Lüpertz și Ioan Sbârciu, relație care depășește barierele geografice și lingvistice, intrând pe tărâmul misterios al artei **(3.4. „... când știi să lucrezi cu artiști foarte tineri, automat devii mai puternic”)**. *“Și Markus Lüpertz și Ioan Sbârciu sunt pictori și rectori. Și amândoi cred că pot opera în afara normelor. Amândoi respectă pictura abstractă, conceptuală și amândoi încearcă să scoată pictura figurativă din acel loc dificil unde este situată mereu. Pentru amândoi, pictura este o muncă de încredere. Este drept că fiecare gestionează acest lucru altfel, dar respectul este de tipul pictura-trofeu”* spune Liviana Dan în acest capitol. Academicianul Dan Hăulică, un mai vechi colaborator al artistului din Cluj, vorbește despre **Ritmurile misterioase ale artistului (3.5.)** în încercarea de a explica de ce Ioan Sbârciu iese atât de rar cu expoziții personale pe simezele muzeelor și galeriilor din țară – *“Mie nu-mi place să grăbesc artiștii și poeții... Există artiști care nu se pripesc în a ieși în întâmpinarea publicului, iar Ioan Sbârciu face parte din această categorie. Trebuie să respectăm aceste ritmuri misterioase ale naturii artiștilor... În plus, Ioan Sbârciu a trebuit să facă față în ultimii ani dublei vocații de creator de material și de organizator*

de viață academică și artistică. Este important să simțim, că atunci când iese în lume, o face într-un mod coerent". Pentru Marcel Lușe, concetățean (Marcel Lușe trăiește și lucrează la Bistrița) și coleg de breaslă al artistului, **„Ioan Sbârciu este făcut dintr-o „plămadă” specială”**(3.6.). Vechi prieten al artistului, pictorul Marcel Lușe face referire în interviul său, atât la elemente ce țin de personalitatea artistului, cum ar fi îmbinarea armonioasă a muncii artistului, cu aceea a profesorului, conducătorului de școală și a politicianului, cât și la elemente care ajută la conturarea unei imagini generale a creației sale, vorbind aici despre operele realizate înainte de anii '90, dar și de prietenia lui Ioan Sbârciu cu Markus Lüpertz. *“...este un duet de mari artiști, iar faptul că Markus Lüpertz vine în mod regulat la Cluj, tocmai datorită acestei prietenii, este un mare câștig atât pentru Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca, cât și pentru artiștii ardeleni și, de ce nu, pentru cei din România. Cred că astfel de prietenii sunt benefice și trebuie consemnate în istoria artei. Și fac acum, mental, o comparație între această prietenie artistică și cea dintre Matisse și Pallady despre care s-a vorbit foarte mult. E important că acești doi mari artiști pot lucra și expune împreună, că pot fi atenți unul la creația celuilalt, influențându-se reciproc, constituindu-se în sursă de inspirație unul pentru celălalt*". **“...o mână de fier într-o mânășă de catifea”** (3.7.) este felul în care prof. univ. dr. Mihai Mănescu, decanul Facultății de Arte Plastice, Universitatea de Artă București îl definește pe pictorul Ioan Sbârciu. La finalul interviului său, prof. univ. dr. Mihai Mănescu subliniază calitatea de model, în cel mai clasic sens al cuvântului, al lui Ioan Sbârciu atât pentru studenții săi, cât și pentru *“unii colegi de calitate din pretențioasa noastră breaslă, Ioan Sbârciu reprezintă un model, atât sub aspectul desăvârșirii profesionale cât și sub cel al prestigiului academic*". La rândul său, criticul de artă Mircea Oliv, un alt bistrițean apropiat atât omului, cât și artistului Ioan Sbârciu, alege să îl privească pe pictor **“...din perspectiva neoexpresionismului german”** (3.8.). *“Prin călătoriile și contactele sale reușește să intre în această plasă largă a unei mișcări care în perioada 1980-1995 își căuta exprimarea cât mai atentă și ecoul cât mai larg. Neoexpresionismul are un nucleu german care are o influență firească în lumea culturală transilvană pentru că noi am făcut parte, stilistic vorbind, din acest imperiu cultural mare, în care punctul de emergență este unul germanic. Baselitz, Kiefer, Lüpertz și ceilalți neoexpresioniști germani, în prima lor fază, încearcă să dea neoexpresionismului*

german chip național și în alte zone: Kiefer se mută la Paris, Lüpertz începe să vină, de un deceniu la Cluj, Baselitz este un artist internațional, astfel încât se formează o rețea a neoexpresionismului internațional din care face parte, spre bucuria sa, și Ioan Sbârciu. Prin faptul că s-a cunoscut direct cu Lüpertz, prin faptul că participă la expoziții împreună, în anturaje comune, Ioan Sbârciu, și poate și alții din preajma lui, nu fac altceva decât să asume o epistemă artistică clară, care este cea a neoexpresionismului, să mizeze pe câteva din valențele acesteia. Bucuria mea este că un artist ca și Ioan Sbârciu, prin relațiile personale, prin farmecul propriei sale prezențe a reușit să penetreze aceste anturaje. Și mă gândesc, pur și simplu, la faptul că el, în aceste medii, este un nume propriu”. Din rândul celor intervievați în ideea conturării unei imagini cât mai complexe și complete a personalității și creației lui Ioan Sbârciu, privite, cu obiectivitate, din exterior face parte și poetul clujean Adrian Popescu, care îl plasează pe **„Ioan Sbârciu în contemporaneitate” (3.9.)**. Și pentru că această parte a tezei de doctorat nu se putea încheia fără a “lua pulsul” studenților și colegilor mai tineri ai pictorului Ioan Sbârciu, ultimul capitol **3.10. – Tânăra generație** se referă tocmai la aceștia. “Dacă îi întrebi pe tinerii artiști ce anume admiră cel mai mult la profesorul lor, ei răspund, aproape la unison, ambiția și energia sa, talentul și personalitatea complexă a lui Ioan Sbârciu, cărora li se adaugă carisma, determinarea, puterea și prezența sa care inspiră un respect sincer”.

Capitolul **4. Universul creației** și ultimul al tezei de doctorat cu titlul „De la Don Quijote la Roșia Montană – personalitatea și creația pictorului Ioan Sbârciu”, face referire la creația pictorului clujean, la temele și motivele lucrărilor sale de-a lungul anilor, precum și la unele manifestări expoziționale care au marcat traseul carierei artistice a lui Ioan Sbârciu. Subcapitolelor **4.1. Postmodernismul – o vedere de ansamblu** și **4.2. Postmodernismul românesc - generația „opzeciștilor”**, care încearcă să creioneze atmosfera de ansamblu în plan internațional și național a perioadei în care Ioan Sbârciu a început să se manifeste ca și pictor deplin format, le urmează **4.3. Teme și motive în creația lui Ioan Sbârciu. Cicluri de lucrări**. Prezentarea subiectelor care l-au interesat pe Ioan Sbârciu se regăsește în subcapitolele **1973 – 1989 (4.3.2.)**, **1990 – 2000 (4.3.3.)** și **Prezentul artistic (4.3.4.)**, o etapizare pe care doctorandul și-a permis să o facă, urmărind evoluția temelor și motivelor picturale sbârciene. Subcapitolul care precede

prezentarea etapelor - **4.3.1. Introducere** – creionează cadrul specific de manifestare ca artist a lui Ioan Sbârciu, plasându-l în timpul și la locul potrivit.

Având de partea sa tinerețea, talentul și „învățătura” marilor maeștri ai picturii ardelenne, proaspătul absolvent Ioan Sbârciu își începe cariera de artist profesionist și de cadru didactic în 1973, încercând să topească în lucrările sale tradiția artei transilvănene și să o suprapună noilor tendințe ale vremii, postmodernismului și neoexpresionismului. Deja din primele sale lucrări, dintre care reprezentative sunt tablourile din seria *Copii și Tinerețe*, *Autoportret*, *Natură statică* și *Peisaj recompus* (vezi planșa XX), se întrevede artistul de forță care va fi în numai câțiva ani Ioan Sbârciu, uimindu-și confracții și publicul cu lucrări mereu noi și proaspete, absolut personale, în care realitatea nu este copiată ci recompusă potrivit elanului creator, a viziunii și imaginației artistului.

Etapa 1990 – 2000 din creația pictorului este dominată de o serie de teme și motive care se constituie într-un fel de „nucleu greu” al lucrărilor de maturitate ale lui Ioan Sbârciu – Don Quijote, sabia, labirintul, pasărea, dar și de căutări care îl conduc spre zona instalației, așa cum s-a văzut în expozițiile „Întoarcerea în labirint” (1994) și „Realitatea secundă” (1998) de la Galeria UAP, respectiv Saloanele „L. Rebreanu”, Bistrița și „Corpus” (2002) la Galeria Casei Radio. Este etapa în care Don Quijote „ia” forma Cavalerului Transilvan, de fapt, un alter-ego al pictorului, și se alătură altor motive complexe și variate, precum labirintul, șarpele, timpul, drumul, scara, coloana, templul, toate înscriindu-se într-o arhetipologie de factură inițiatică. Un alt motiv care i-a atras pictorului atenția în ultimul deceniu al secolului al XX-lea a fost cel al păsării, acesta regăsindu-se în lucrările sale fie sub forma unor mici cântătoare, delicate, fie sub forma unui vultur sau șoim plin de putere, semn al forței creatoare.

Prezentul artistic marchează intrarea artistului într-o perioadă dominată de noul figurativ, în care motivele pot avea și o încărcătură socială, cum ar fi soarele negru cu care se identifică Roșia Montană.

Spirit iscoditor, Ioan Sbârciu nu a putut să rămână străin tendințelor din arta contemporană a începutului de secol XXI, cochetând astfel cu instalația prin intermediul unei expoziții cu titlul „Corpus” pe care a organizat-o la Galeria Casa Radio. Corpus reprezintă și un subiect care l-a fascinat pe artistul clujean, rezultatul căutărilor sale fiind

o serie de lucrări în care Ioan Sbârciu a exploatat materialitatea hârtiei și nu pe cea a culorii, aceasta devenind doar un adjuvant.

Lucrările din seria *Corpus* și-au propus să redea plastic legătura dintre marele tot cosmic și universul individual, dintre microcosm și macrocosm. Potrivit pictorului omul este un microcosmos, imaginea perfectă a universului.

Ele au fost astfel concepute încât să se ofere spectatorului spre propria interpretare. Tehnica folosită a fost cea mixtă, acrylic, ulei pe pânza.

Lucrărilor din seria *Corpus* li s-au adăugat la începutul anului 2006 cele din ciclul „Urme”, primele astfel de lucrări fiind prezentate în expoziția de la Mogoșoaia din toamna aceluși an.

O altă serie de lucrări realizate în primul deceniu al secolului XXI sunt cele care au ca motiv central soarele negru pe fondul unei situații problematice care preocupă deopotrivă opinia publică, politicienii, economiștii, investitorii și localnicii – Roșia Montana. Utilizând o formă artistică de luptă pentru conservarea mediului înconjurător, pictorul Ioan Sbârciu trage un semnal de alarmă referitor la modul în care se poate distruge natura și frumusețea unui spațiu cum este cel al Roșiei Montane în momentul în care proiectul minier de exploatare a aurului din zonă este pus în aplicare.

Cu seria *Atelier* Ioan Sbârciu îi permite privitorului să treacă dincolo de imaginea finită, în perimetrul de grație al atelierului, unde se desăvârșește opera, atât cea plastică, cât și cea umană, mă refer aici la ucenicii maestrului, prezenți alături de el în aceste tablouri dar și în viața de zi cu zi. Prin aceste lucrări din seria *Atelier*, pictorul clujean demonstrează încă o dată, dacă mai era necesar, că stăpânește foarte bine tehnicile tradiționale, dar folosește cu abilitate și fotografia sau tehnicile de imprimare pentru a obține efectul scontat.

Situate la granița dintre figurativ și abstract, peisajele lui Ioan Sbârciu degajă liniștea și calma bucurie de a trăi. Peisajele sale inspirate fie de spațiul care l-a consacrat – Transilvania, fie de cel descoperit datorită prieteniei cu Markus Lüpertz - Toscana, fie coborând din însăși imaginația artistului sunt extrase din „genuni” și subtil relevate ca entități ale lumii de dinaintea transformării vieții într-o complexă și angoasantă zbuciumare.

Un alt motiv care l-a preocupat pe artist și s-a concretizat într-o serie importantă a creației sale, situându-se, în mod natural, în prelungirea lucrărilor care au avut ca tematică peisajul, în general transilvan, este cel al pădurii. În realizarea lucrărilor care au ca tematică pădurea, pictorul evoluează către asamblarea unor tehnici diverse care să urmărească tratarea unitară a imaginii. Sunt utilizate culori rafinate, dar și brunuri și ocruți adânci, iar lumina este introdusă prin tușe ocru-deschis și alb.

Dorind mereu să fie proaspăt și „nou” în ceea ce face, Ioan Sbârciu uimea publicul, la finalul anului 2007, când, în expoziția de la Galeria de Artă Contemporană a Muzeului Brukenthal de la Sibiu, expunea alături de Markus Lüpertz, o serie nouă de lucrări, cu o tematică neobișnuită pentru artist, și anume nudul feminin. În cazul său nudul este o reverie poetică, muzicală, realizată cu ajutorul culorii. Considerate de însuși pictorul „crochiuri elaborate”, Ioan Sbârciu realizează în aceste picturi și desene în tehnică mixtă, acrilic și ulei, o legătură între peisaj și figura umană, femeile/nudurile în nori fiind integrate în acesta.

Iată cum, o întreagă lume se deschide privitorului care alege să pătrundă în interiorul lucrărilor lui Ioan Sbârciu, o lume în care inspirația din mitologia greacă și din literatura universală coexistă cu elementele pur originale ale gândirii și talentului artistului care se raportează foarte personal la mediul înconjurător și la problematica finalului de secol XX, începutului de secol XXI. Dorința lui Ioan Sbârciu de a fi în pas cu timpul, mobilizează energii nebănuite; el reușește să găsească noi motive picturale și mai ales să utilizeze structuri plastice neobișnuite prin ecranare, prin utilizarea unor cortine de umbră sau exacerbarăa unor elemente pentru a face vizuale punctele sale de vedere asupra existenței și a lumii.